Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir

Çalışanların tutum ve davranışlarında iş sağlığı ve güvenliği (İSG) eğitimlerinin yeri ve önemi

İş Teftiş ve Rehberlik
El Kitapları Serisi
Aralık 2025

REHBERLİK VE TEFTİŞ BAŞKANLIĞI

Uluslararası Çalışma Örgütü

İçindekiler

İş sağlığı ve güvenliği kültürü nedir? 3

İş sağlığı ve güvenliği eğitimi ile güvenlik kültürü nasıl oluşturulur? 4

İş sağlığı ve güvenliği eğitiminin amaçları nelerdir? 4

İş sağlığı ve güvenliği eğitimi ve çalışan Davranışları ile iş kazaları arasındaki ilişki nedir? 5

İş kazalarının sebepleri nelerdir? 5

Çalışanların emniyetsiz davranışları nelerdir? 6

İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin çalışanların Davranışları üzerindeki olumlu sonuçları nelerdir? 8

İş sağlığı ve güvenliği eğitimine ilişkin mevzuat düzenlemeleri nelerdir? 10

Sonuç 13

İş sağlığı ve güvenliği kültürü nedir?

İş sağlığı ve güvenliği (İSG) kültürü, bir işyerinde işverenlerin ve çalışanların sağlık ve güvenliğe verdiği önemi, bu konudaki tutumlarını, davranışlarını ve uygulamalarını kapsayan ortak değerler ve alışkanlıklar bütünüdür. Sağlam bir iş sağlığı ve güvenliği kültürü, sadece mevzuata uyumu değil, aynı zamanda iş sağlığı ve güvenliğinin bir yaşam biçimi olarak benimsenmesini sağlar.

İş sağlığı ve güvenliği kültürünün yerleşmesi için eğitimlerin düzenli olarak sağlanması ve tüm çalışanların sürece dâhil edilmesi gereklidir. Eğitim, sadece bir zorunluluk olarak değil aynı zamanda işyerinde güvenli bir yaşam biçimi oluşturmanın temel unsuru olarak görülmelidir.

İş sağlığı ve güvenliği ile güvenlik kültürü nasıl oluşturulur?

İş kazaları ve meslek hastalıklarını önlemede iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin rolü oldukça büyüktür. Çalışanların bilinçlenmesi güvenli bir çalışma ortamı oluşturmanın temelidir. İşyerlerinde güvenliği sağlamak için sadece fiziksel önlemlerin alınması değil çalışanların bilinçlendirilmesi de gerekir.

İş sağlığı ve güvenliği eğitiminin amaçları nelerdir?

- Yasal hak ve sorumlulukları hakkında çalışanları bilgilendirmek,
- Çalışanları, karşı karşıya bulundukları mesleki riskler ve bu risklere karşı alınması gerekli tedbirler konusunda bilgilendirmek,
- Bilgi ve bilinç düzeyinin arttırılmasıyla işyerlerinde sağlıklı ve güvenli bir ortamın sağlanmasına yardımcı olmak,
- İş sağlığı ve güvenliği bilinci oluşturarak, iş sağlığı ve güvenliğine yönelik davranış değişikliği ve güvenli davranış alışkanlıkları edinilmesini sağlamak,
- İş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili bilinç ve bilgi düzeyinin arttırılmasıyla iş kazaları ve meslek hastalıklarının azaltılmasına katkı sağlamaktır.

İş sağlığı ve güvenliği eğitimi ve çalışan davranışları ile iş kazaları arasındaki ilişki nedir?

İş sağlığı ve güvenliği sadece teknik tedbirlerle değil, çalışanların bu tedbirleri kavrayıp sahiplenmeleriyle etkin biçimde sağlanabilir. İş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konularında bilinçlenmelerini ve güvenli bir işyeri kültürü geliştirmeyi amaçlar. Bilinçli çalışanlar, işyerinde karşılaşılabilecek potansiyel tehlikelere daha duyarlı hale gelir. Bu sayede iş kazalarının ve meslek hastalıklarının önlenebilmesi için daha etkili bir rol oynarlar.

İş kazalarının sebepleri nelerdir?

İş kazalarının çoğu güvensiz davranışlar nedeniyle meydana gelmektedir. Çalışanın kişisel, fizyolojik ve psikolojik özellikleri ile içinde bulunduğu çevresel koşullar arasındaki etkileşimi, güvensiz davranışların ortaya çıkmasında belirleyicidir. Güvensiz durumlar ise, üretim ve hizmet süreçlerinde kullanılan teknolojik donanımın ve araçların yetersizliği, iş organizasyonundaki düzensizlikler, bakım ve kontrol mekanizmalarındaki yetersizlikler, iç denetim eksiklikleri ve yönetimsel uygulamalardaki eksiklikler gibi çok çeşitli faktörlerden kaynaklanmaktadır. Güvensiz davranışlar ve güvensiz çalışma ortamlarının oluşumunda insan hatası belirleyici bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

▶ Çalışanların emniyetsiz davranışları nelerdir?

Çalışanların emniyetsiz davranışları, iş kazalarının en önemli nedenlerinden biri olup genellikle insan faktörüne bağlı risklerle ilişkilendirilir. Bu davranışlar, çalışma ortamında güvenliği ihlal eden ve kazalara yol açan eylemlerdir. Bu eylemler aşağıdaki şekilde örneklendirilebilir:

1 Prosedürlere ve Talimatlara Uymama

Örnekler: Makine koruyucularını çıkarmak, işi hızlı bitirmek için güvenlik adımlarını atlamak, yetkisiz alanlarda çalışmak, forklift ve vinç gibi kaldırma ekipmanlarında aşırı yükleme yapmak.

Nedenleri: Zaman baskısı, deneyimli çalışanların "şimdiye kadar böyle yaptık" düşüncesi ve eğitim eksikliği.

2 Tehlikeli Hızda Çalışma

Örnekler: Makineleri aşırı hızda kullanmak, aceleyle yüksek riskli hareketler yapmak, daha fazla ürün çıkarmak amacıyla makinaların güvenlik donanımlarını iptal etmek.

Nedenleri: Üretim hedeflerine ulaşma baskısı, psikolojik stres, işyerinin gelişen teknolojiye ayak uyduramaması ve eğitim eksikliği.

3 Fiziksel ve Zihinsel Dikkatsizlik

Örnekler: Dalgınlık, yorgunluk nedeniyle hata yapmak, dikkati dağıtan hareketlerde bulunmak, alkol/uyuşturucu etkisinde çalışmak, çalışma esnasında telefon kullanmak.

Nedenleri: Uzun çalışma saatleri, uyku eksikliği, kişisel sorunlar ve eğitim eksikliği.

4 Ekipmanın Yanlış Kullanımı

Örnekler: Ekipmanları tasarlandığı amaç dışında kullanmak, arızalı ekipmanı onarmadan çalıştırmak, ekipmanı gerekli eğitimini almadan kullanmak.

Nedenleri: Eğitim eksikliği, üretim baskısı veya "geçici çözüm" alışkanlığı.

5 Psikolojik ve Sosyal Faktörler

Örnekler: Takdir edilmek için risk almak, ekip içinde kendini kanıtlama çabası.

Nedenleri: Sosyal baskılar, eğitim eksikliği, mobbing, tecrübeden kaynaklı fazla özgüven.

6 Organizasyon ve Çevresel Faktörler

Örnekler: Çalışma alanını dağınık ve düzensiz bırakmak (zeminde kablo veya malzeme bırakmak vb.), uygun olmayan aydınlatma koşullarında çalışmak, bakım ve onarım çalışmalarını düzenli olarak yapmamak.

Nedenleri: İşyerinin gelişen teknolojiye ayak uyduramaması, işletme körlüğü, eğitim eksikliği, işletmelerin güvenli çalışma örnekleri konusunda yeterince araştırma yapmaması

7 Ergonomik Faktörler

Örnekler: Yanlış çalışma pozisyonu, ağır yük kaldırma, tekrarlayan hareketler.

Nedenleri: Uygun olmayan tasarım, yanlış çalışma alışkanlıkları ve eğitim eksikliği.

8 İşin Niteliğine Uygun Kişisel Koruyucu Donanım (KKD) Kullanmama

Örnekler: Baret takmamak, emniyet kemeri kullanmamak, iş eldiveni veya koruyucu gözlük gibi koruyucu ekipmanları ihmal etmek, kişisel koruyucu donanımları yanlış veya eksik kullanmak, yıpranmış veya hasarlı kişisel koruyucu donanımları kullanmak.

Nedenleri: KKD çalışana uygun seçilmediğinde oluşan rahatsızlık hissi, "bana bir şey olmaz" özgüveni, ekipmanın öneminin yeterince anlaşılmaması ve eğitim eksikliği.

İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin çalışanların davranışları üzerindeki olumlu sonuçları nelerdir?

1 Çalışanların farkındalığının artması

Çalışanlar tehlikeli durumları ve güvenli olmayan davranışları daha hızlı fark edip önlem alabilirler.

Çalışanlar acil durum prosedürleri konusunda bilinçlenerek daha güvenli hareket ederler.

2 İş yeri kültürünün ve kurumsallaşmanın güçlenmesi

Çalışanlar arasında iş sağlığı ve güvenliğine dair ortak bir bilinç oluşur.

Takım çalışmasını teşvik eder ve çalışanların iş sağlığı ve güvenliğini önemsediği bir çalışma ortamı sağlar.

3 İş Kazalarının ve ramak kala olayların azalması

Çalışanlar tehlikeleri nasıl tespit edeceklerini ve nasıl önlem alacaklarını öğrenirler.

4 Verimliliğin ve motivasyonun artması

Eğitimle sağlanan dolaylı etki sayesinde güvenli bir ortamda çalışan personel daha az stres yaşar ve işine daha iyi odaklanır.

Bilinç ve bilgi seviyesinin artmasıyla iş kazaları azalır bu da iş sürekliliğini arttırır ve çalışanların işe devamsızlığını azaltır.

5 Yasal uyumun sağlanması

İşverenler, çalışanlara verilen isg eğitimleriyle bu hususdaki yasal şartları sağlar ve hukuki sorumluluklarını yerine getirir.

Çalışanlar da kendi hak ve sorumluluklarını öğrenerek bilinçli hareket ederler.

6 Çalışanların yaptıkları işten kaynaklı sağlık problemlerinin önlenmesi

Farkındalık ve bilgi seviyesinin artmasıyla meslek hastalıklarının (işitme kaybı, deri hastalıkları, solunum sistemi hastalıkları vb.) önüne geçer.

Ayrıca çalışma ortamının ergonomik şartlarının çalışanların sağlığına uygun olarak düzenlenmesine yardımcı olur.

İş sağlığı ve güvenliği eğitimleri sayesinde çalışanlar sadece kendilerinin değil, iş arkadaşlarının ve işyerinin güvenliğini de sağlamış olurlar. Bu eğitimlerin düzenli aralıklarla tekrarlanması, iş sağlığı ve güvenliği kültürünün kalıcı hale gelmesine katkıda bulunur.

İş sağlığı ve güvenliği eğitimine ilişkin mevzuat düzenlemeleri nelerdir?

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 4. maddesinde, işverenin çalışana karşı genel yükümlülükleri arasında belirtilen iş sağlığı ve güvenliği eğitimi, aynı kanunun 17. maddesinde "Çalışanların Eğitimi" başlığı altında ayrıntılı bir şekilde hükme bağlanmıştır. İlgili mevzuat hükmü gereği; işveren, çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerini almasını sağlar.

Bu eğitim özellikle;

- İşe başlamadan önce,
- Çalışma yeri veya iş değişikliğinde,
- İş ekipmanının değişmesi hâlinde veya yeni teknoloji uygulanması hâlinde verilir.

Ayrıca;

- İş kazası geçiren veya meslek hastalığına yakalanan çalışana işe başlamadan önce ilave eğitim,
- Herhangi bir sebeple altı aydan fazla süreyle işten uzak kalanlara tekrar işe başlamadan önce bilgi yenileme eğitimi verilir.

İş sağlığı ve güvenliği eğitimleri değişen ve ortaya çıkan yeni risklere uygun olarak yenilenir, gerektiğinde ve düzenli aralıklarla tekrarlanır.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 30. maddesine istinaden çıkarılan bazı yönetmeliklerde de konu ile ilgili olarak, çalışanlara iş sağlığı ve güvenliği eğitiminin verilmesi gereği belirtilmektedir.

İlgili yönetmelikler şu şekilde sıralanılabilir:

- Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik
- İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik
- İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği
- Çalışanların Gürültü ile İlgili Risklerden Korunmalarına Dair Yönetmelik
- Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik
- Tozla Mücadele Yönetmeliği
- Biyolojik Etkenlere Maruziyet Risklerinin Önlenmesi Hakkında Yönetmelik
- Kanserojen veya Mutajen Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik
- Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik
- İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik
- Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği

- Maden İşyerlerinde iş sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği
- Tehlikeli ve Çok Tehlikeli Sınıfta Yer Alan İşlerde Çalıştırılacakların Mesleki Eğitimlerine Dair Yönetmelik

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 30. maddesine istinaden çıkarılan Çalışanların İş Sağlığı Ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin ilgili maddelerinde, eğitim verebilecek kişi ve kurumlar, eğitim konuları, işyerinin tehlike sınıfına göre belirlenen eğitim süreleri ve eğitim periyotları kısaca aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tehlike Sınıfı	Eğitim Süreleri	Eğitim Periyotları	Eğitim verebilecek kişi ve kurumlar	Eğitim Konuları[1]
Az Tehlikeli	8 saat	3 yıl	İşyerinde sağlık ve güvenlik hizmetini yürüten iş güvenliği uzmanları ile işyeri hekimleri, ÇASGEM, Üniversiteler, Kamu kurum ve kuruluşlarının eğitim birimleri, Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, Bakanlıkça yetkilendirilmiş eğitim kurumları vb.	Genel Konular Sağlık Konuları Teknik Konular Diğer Konular
Tehlikeli	12 saat	2 yıl		
Çok Tehlikeli	16 saat	1 yıl		

Eğitimlere katılım zorunludur. Eğitim sonunda yapılacak olan sınavlarda 70 puan ve üzerinde alan katılımcılara sertifika düzenlenmektedir.

İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin maliyeti çalışanlara yansıtılamaz. Eğitimlerde geçen süre çalışma süresinden sayılır.

Bir çalışanın mevzuata uygun sürelerle iş sağlığı ve güvenliği eğitimi almış olması, kaza geçirme riskini %75,6 oranında azaltmaktadır[2].

1 Çalışanların İş Sağlığı Ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, EK-1'de eğitim konularının detayları yer almaktadır.

2 Başat İLTER, Zorunlu İş Sağlığı Ve Güvenliği Eğitiminin İş Kazalarına Etkisi: İmalat Sektöründe Bir Vaka-Kontrol Çalışması, Doktora Tezi, 2019

Sonuç

İş sağlığı ve güvenliği eğitimi, işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği kültürünün oluşmasını sağlayan başlıca faktörlerdendir. Çalışanların güvenli bir şekilde çalışma becerilerini geliştirmeleri, güvenli çalışma alışkanlıkları edinmeleri, işlerini dikkatli ve güvenli bir biçimde yerine getirmeleri ve aynı zamanda çevrelerindeki diğer çalışanları da olumlu yönde etkilemeleri, iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin sunduğu önemli katkılar sayesinde mümkün olmaktadır. İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin genel çerçevesi yönetmeliklerle belirlenmiş olsa da bu yönetmelikler sadece temel esasları ortaya koyar. Eğitimlerin içeriği ve sıklığı ise çalışanların ihtiyaçları, işyerinin özel koşulları ve benzeri faktörlere göre farklılık gösterebilir.

İş sağlığı ve güvenliği kültürü ile iş sağlığı ve güvenliği eğitimi arasında güçlü bir bağ bulunmaktadır. İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin iş sağlığı ve güvenliği kültürünün oluşumunu olumlu etkilediği, iş kazaları oranlarını azalttığı ve işletme maliyetlerini düşürdüğü belirlenmiştir.

Kitapçıkta yer alan bilgiler, iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri ile ilgili temel bir çerçeve sunmakta olup bu yöntem ve ekipmanlar, işyerinin özel koşullarına, çalışanların ihtiyaçlarına ve benzeri faktörlere göre değişiklik gösterebilir ve çoğaltılabilir.

ilo.org
Uluslararası Çalışma Örgütü
Route des Morillons 4
1211 Cenevre 22
İsviçre

Bu yayın, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Türkiye Ofisi ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı (RTB) iş birliğinde yürütülen "İş Teftiş Rehberlik ve Sosyal Diyalog Yoluyla İşyeri Uyumunun Güçlendirilmesi" projesi kapsamında hazırlanmıştır.

Bu yayın Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir. İçerigi yalnızca ILO sorumluluğundadır ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmaz.